CZU: 343.9:[336.744:004.738.5] **DOI: 10.5281/zenodo.7352677**

ASPECTE CRIMINOGENE ALE SUBCULTURII CRIPTOVALUTARE

FLOREA Eugen,

doctor în drept, conferenţiar universitar,Catedra Drept Public,
Universitatea de Stat din Comrat
ORCID:0000-0001-7236-0695

The research is dedicated to the criminological aspects of cryptocurrency subculture. The author states that currently digital financial assets haven't reached mass adoption, that is why it is correct to call the community of this financial instrument users, developers and businessmen, a subculture. It's not correct to label crypto subculture as criminal one, although it has some elements, as, for example, adherence to anonymity, that have more criminogenic weight than others. It is also noted that this part of subculture is very diverse and consists from different groups or communities, such as miners, developers, traders etc., that have their own values and interests. Sometimes these subgroups even see each other as rivals and even have aggressive attitude towards strangers. The criminologist's mission is to closely monitor the process of this phenomena formation as well as interactions within the subculture, and to analyze possible roots for the future criminal behavior.

Key words: crime causation, cryptocurrency, subculture, private money, Bitcoin-maximalism, blockchain, crypto-community, tribalism

Pentru o analiză amplă a complexului cauzal al criminalităţii criptovalutare, este extrem de important să înţelegem legităţile şi regulile mediului social în care ea se formează şi există, adică acele valori şi idealuri, care sunt împărtăşite de membrii comunităţii respective, limbajul, modul de comportament şi metodele de comunicare, caracteristice indivizilor care se identifică cu această comunitate. Evident, vorbim de o anumită subcultură care alimentează nu doar acele viziuni şi idealuri ce diferă de cele ale majorităţii predominante, ci şi acţiunile specifice, care adesea contravin normelor sociale general acceptate, iar uneori chiar şi celor legale. Totuşi, ar fi o greşeală să numim subcultura comunităţii blockchain ca fiind una criminală. Desigur, există o serie de trăsături caracteristice acestui grup social care au o „pondere criminogenă” mai mare decât altele. Aceasta este, în primul rând, o neîncredere generală în stat şi instituţiile sale, precum şi dorinţa de libertate maximă, neîngrădită. Aceşti factori, împreună cu orientarea antisocială a individului şi influenţa nefavorabilă a situaţiei, pot da naştere comportamentului criminal. Cu toate acestea, luate separat, aceste circumstanţe, ca şi alte condiţii de infracţiune, nu au capacitate suficientă pentru a genera o infracţiune.

La momentul actual în lume există peste 50 de milioane de utilizatori de criptomonede [1]. Geografia celei mai active utilizări a activelor digitale este foarte diversă. Primele zece locuri conform parametrului *Crypto Adoption Index*sunt ocupate de astfel de ţări precum: Ucraina, Rusia, Venezuela, China, Kenya, SUA, Africa de Sud, Nigeria, Columbia, Vietnam. După cum vedem,

comunitatea cripto este formată din reprezentanţi ai diferitor rase, grupuri etnice, naţionalităţi, afilieri sociale, religioase şi culturale [2, p. 7]. Potrivit unor estimări preliminare, cu timpul numărul utilizatorilor de criptomonede ar putea atinge cifra de cinci miliarde [1]. Dacă ne bazăm pe aceste prognoze, atunci putem afirma că criptocultura se poate transforma dintr-o subcultură într-un mainstream, adică să devină normă pentru majoritatea populației lumii. O astfel de cale a mai fost parcursă destul de rapid, de exemplu, de astfel de fenomene sociale precum comunicarea prin reţelele sociale sau selfie-uri. Ceea ce ţine de subiectul studiului nostru, este precoce, totuşi, să vorbim despre acceptarea socială generală (adopţia în masă) a criptomonedelor. Lista scepticilor consecvenţi vizavi de perspectivele activelor digitale reprezintă atât oameni de ştiinţă de renume mondial, cât şi magnaţi financiari care se numără printre cei mai bogaţi oameni de pe lista Forbes. Astfel, laureatul premiului Nobel în economie, profesorul de la Universitatea Yale, *Robert J. Schiller*, consideră caracterul inovativ al ideii de bani privaţi sub forma Bitcoin-ului ca fiind unul destul de îndoielnic. Cercetătorul notează că încercările de a crea o alternativă banilor fiat au fost întreprinse cu mult mai devreme, dar toate s-au încheiat cu eşec. „Practic, nimeni din afara departamentelor de informatică nu poate explica cum funcţionează criptomonedele”, scrie Schiller. „Acest secret creează o aură de exclusivitate, dă farmec banilor noi şi îi umple pe adepţi cu zel revoluţionar.” Referindu-se la mitul despre originea Bitcoin-ului legat de numele lui *Satoshi Nakamoto*, Schiller a avertizat că o „poveste convingătoare” ca una în cauză ar putea să nu fie suficientă pentru a atrage masele de populație [3].

Un alt laureat al premiului Nobel, profesorul de la Universitatea Columbia, *Joseph Stiglitz*, are o atitudine mai dură faţă de criptomonede. În opinia sa, Bitcoin-ul ar trebui pus în afara legii, deoarece moneda creează probleme pentru autorităţile de reglementare în aspectul urmăririi tranzacţiilor financiare. „Cred că atunci când reglementările legale vor face imposibilă spălarea banilor şi alte manipulări prin criptomonede, cererea de Bitcoin va dispărea. Cu alte cuvinte, eliminând încălcările existente, noi vom pune capăt Bitcoin-ului” [4]. Cofondatorul companiei Microsoft şi unul dintre cei mai bogaţi oameni ai timpurilor noastre, *Bill Gates*, de asemenea, nu se consideră un admirator al Bitcoin-ului. Într-un interviu din 2018, Gates declara că „ar juca împotriva Bitcoin-ului, dacă ar exista o modalitate uşoară de a face acest lucru”. Totodată, geniul digital a recunoscut că „Bitcoin-ul se bazează pe o tehnologie foarte bună de distribuire a informaţiilor şi de verificare a tranzacţiilor (blockchain).Cu toate acestea, criptomoneda nu poate fi numită ca activ financiar pentru că Dumneavoastră nu produceţi nimic. Prin urmare, nu trebuie să vă aşteptaţi ca preţul acesteia să crească. O astfel de investiţie este teoria unui prost mai mare în varianta sa pură” [5]. În 2021, Gates

și-a schimbat oarecum poziția față de Bitcoin, descriindu-o ca fiind „neutră” [5].

Unul dintre cei mai mari și mai faimoși investitori din lume, *Warren Buffet*, care este plasat în lista celor mai bogați oameni din lume imediat după Gates, a numit Bitcoin-ul „otrăvă de guzgani la pătrat”. Buffett a explicat de ce nu ar investi niciodată în cripto prin trei argumente:

1. Bitcoin-ul nu are valoare intrinsecă. Trebuie de investit în companii subevaluate care se caracterizează prin fluxuri financiare stabile și care sunt capabile să-și crească bilanțul său economic. La rândul său, creșterea prețului Bitcoin-ului nu este profit sau dividend, ci prezintă în sine doar o expresie monetizată a așteptării din partea cumpărătorului a valorii viitoare a acestui activ.

2. Trebuie de investit doar în acele active, ale căror principiu de funcționare este clar. Mulți investitori cumpără valori mobiliare în baza informațiilor despre creșterea lor, aflate de la știri. Pentru o anumită perioadă aceste investiții pot chiar să aducă venituri, dar pe termen lung această schemă nu funcționează. Dacă prețul unui activ a crescut cu 20%, asta nu înseamnă deloc că acesta va crește încă cu 20%. Neînțelegând cum funcționează unactiv sau altul și, în același timp, investind în acesta, în esență joci la ruletă.

3. Bitcoin-ul este o investiție foarte speculativă. Principiile investiționale ale lui Buffett implică investiții în companii care cresc lent, dar constant în timp. La rândul său, Bitcoin-ul este un activ caracterizat printr-un grad ridicat de risc. Orice investitor care se gândește să investească în criptomonede ar trebui să fie conștient de faptul că prețul acesteia poate să ajungă la zero [6].

Am prezentat doar câteva opinii sceptice de la cele mai notorii personalități ale economiei și finanțelor moderne. Acestea nu sunt doar opiniile oamenilor de succes financiar sau ale oamenilor de știință, ci cuvintele formatorilor de opinie, adică persoanelor care formează conștiința publică a unor mase semnificative de oameni [7]. În general, trebuie de spus că există mai mult decât suficient scepticism cu privire la criptomonede în rândul elitei de afaceri și al structurilor financiare guvernamentale, precum și în rândul investitorilor obișnuiți. Prin urmare, vorbim anume de o subcultură care diferă prin norme, obiceiuri, sistem de valori și stil de comportament de cultura dominantă [8, p. 333]. Sub cultura dominantă în acest caz, trebuie de înțeles nu doar elementul financiar al acesteia, ci și atitudinea față de instituțiile financiare tradiționale și statîn genere. În același timp, cripto-subcultura ar trebui catalogată drept deviantă socială, care este „un fenomen social exprimat în forme (tipuri) de activitate umană relativ masive, statistic stabile, care nu corespund normelor și așteptărilor stabilite oficial sau efectiv într-o societate *(cultură, grup)* respective. ” [9, p. 28].

Comunitatea cripto este o masă extrem de eterogenă de adepți care unește diferite grupuri de oameni cu interese și viziuni diferite asupra anumitor aspecte

ale funcţionării şi dezvoltării ulterioare a eco-sistemului criptovalutar în ansamblu, sau, a oricăruia dintre elementele acestuia în particular. Conform opiniei exprimate în literatură, în dependenţă de funcţiile îndeplinite, se disting următoarele categorii de membri ai comunităţii cripto:

- *mineri*, adică persoane care se ocupă cu mineritul (mainingul)digital, adică cu producerea de criptomonede. Principalul domeniu de interes al acestui grup este echipamentul pentru minerit, capacitatea acestuia, consumul de energie şi rentabilitatea.

- *programatori-developeri* care elaborează software nou şi modifica software-ul existent in conformitate cu cerintele timpului. Această categorie de persoane este motorul întregii industrii criptovalutare, datorită căreia domeniul dat a apărut şi continuă să se dezvolte.

- *investitori*. Principalii consumatori de servicii oferite de eco-sistemul de active digitale. Acest grup este format dintr-un număr de sub-grupuri care diferă în ceea ce priveşte mărimea investiţiilor (investitori mici, mijlocii, mari), dreptul de proprietate aspupra fondurilor investite (investitori instituţionali sau privaţi), nivelul de cunoaştere şi percepere a pieţei (profesionişti, cu experienţă, sau investitori începători - aşa-zişi hârciogi)[10].

Fred Ehrsam, co-fondatorul celui mai mare schimb de criptomonede american, vorbeşte despre „tribalism puternic” în comunitate [11]. Potrivit profesorului de sociologie N.R. Malikova, tribalismul este o formă de structură socială „bazată pe ideea unei semnificaţii speciale, dominante a tribului, grupului etnic, şi a rolului său prioritar în trecut şi prezent”, [12, p. 418] adesea însoţită de ostilitate, intoleranţă faţă de alte grupuri [13, p. 530]. În domeniul cripto, aceasta se manifestă prin „războaie” interne în reţelele de socializare şi tot felul de forumuri specializate între susţinătorii hard fork-urilor şi versiunilor clasice de software, sau între concurenţii direcţi de pe piaţă. Aşadar, cele mai faimoase exemple ale acestui tip de relaţii este duşmănia dintre susţinătorii Bitcoin-ului şi cei ai Bitcoin Cash, Etherium-ului şi Etherium-ului Classic, Ripple şi Stellar, EOS şi Etherium. Susţinătorii părţilor în conflict încearcă să arate superioritatea tehnologiei lor faţă de tehnologiile rivalilor, observând neajunsurile şi deficienţele tehnice în rezultatul muncii oponenţilor. Uneori este folosit trolling-ul, ridiculizarea şi chiar minciunile şi informaţiile greşite despre unii sau despre alţii. Mai mult decât atât, dorinţa de a „enerva” adversarul poate depăşi comunicarea toxică şi poate lua forma unei concurenţe neloiale. Deci, de exemplu, în timpul lansării reţelei EOS, au existat multe defecţiuni tehnice şi mai multe stagnări ale proiectului. În acest timp, susţinătorii Ethereum i-au batjocorit pe reţelele sociale pe ”dezvoltatorii inapţi”, iar când costul tranzacţiilor Ethereum a scăzut vertiginos, ca urmare a unui atac DDoS, echipa EOS a fost învinuită pentru acest

lucru în baza unei mulțimi de dovezi de implicare[14] .

Însăși concurența este în sine un proces normal pentru o economie de piață, totuși, unele dintre manifestări ale sale în sfera criptovalutară pot ridica întrebări nu numai din punct de vedere a eticii comunicării, ci și din punct de vedere a dreptului penal. Piața crypto este una destul de tânără și astfel de manifestări nu ajută la dezvoltarea acesteia, ci, dimpotrivă, sunt compromițătoare pentru întregul eco-sistem.

În cadrul comunității crypto la fel există și un grup de *Bitcoin-maximaliști* care se contrapun restului comunității. Pentru prima dată termenul „ *Bitcoin-maximalism*” a fost folosit în 2014 de către creatorul proiectului Ethereum, *Vitalik Buterin*, care înțelege sub acest concept ideile acelei părți a comunității Bitcoin care se ghidează de următoarele principii:

- mediul multor criptomonede concurente este nedorit;
- este greșit de a lansa „o altă monedă”;
- este corect și inevitabil ca Bitcoin-ul să dețină o poziție de monopol pe scena cripto-monedelor[15].

Mai simplu spus, Bitcoin-maximaliștii nu doar sprijină prima criptomonedă, ci cred sincer că Bitcoin-ul este cea mai bună formă de bani inventată de omenire. Principalele argumente în sprijinul acestei poziții sunt următoarele:

1) Politica monetară competentă și bine înțeleasă a primei criptomonede, constând într-un program fix pentru crearea de noi monede și un număr limitat și clar de toate BTC. Potrivit maximaliștilor, de aici rezultă că „în câțiva ani, Bitcoin-ul va deveni cel mai rar obiect pe care omul l-a produs vreodată” [16]. Prin urmare, BTC este cea mai bună modalitate de a stoca fonduri pe termen lung.

2) Bitcoin-ul este cea mai descentralizată criptomonedă existentă. Întruchiparea ideii de descentralizare reală îi motivează pe toți participanții la sistem să fie sinceri și această idee chiar funcționează.

3) Unii dintre adepții ideii Bitcoin-maximalismului compară echilibrul și verificările dintre cele trei grupuri de participanți la sistemul primei criptomonede (dezvoltatori, mineri și utilizatori) cu relațiile descrise în Constituția SUA - între puterea executivă, legislativă și judiciară a statului. Funcțiile lor sunt diferite, dar „principiul separării puterilor joacă rol primordial pentru noi” [16].

În concluzie, e de menționat că integrarea subculturii criptovalutare în paradigma politică și economică a societății moderne nu va fi una ușoară. Pe lângă criminalii „obișnuiți”, care se vor ghida doar de interesele profitului banal, oportunitățile căruia au fost oferite de noi soluții tehnologice, acest mediu va da naștere și unor adversari ideologici ai ordinii mondiale actuale. Amploarea și natura acestei confruntări sunt încă greu de prezis astăzi. Evident, sarcina

criminologilor în acest sens ar trebui să fie capacitatea de a „ține pasul” cu procesele în desfășurare, analiza acestora şi evaluarea riscurilor de natură criminogenă asociate acestui domeniu.

Referinţe:

1. *Глава Coinbase: число пользователей криптовалют увеличится в 100 раз.* [Accesat: 10.04.2021]. Disponibil: https://www.rbc.ru/crypto/news/5e61f3c69a7947251d139907
2. *The 2020 Geography of Cryptocurrency Report. Analysis of Geographic Trends in Cryptocurrency Adoption, Usage, and Regulation.* În: Chainalysis, September 2020. [Accesat: 12.04.2021]. Disponibil: https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/2020-Geography-of-Crypto.pdf
3. SCHILLER R.J. *The Old Allure of New Money.* În: Project Syndicate – 21.05.2018. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://www.project-syndicate.org/commentary/cryptocurrencies-scientific-narrative-by-robert-j--shiller-2018-05?barrier=accesspaylog
4. *Bitcoin 'Ought to Be Outlawed,' Nobel Prize Winner Stiglitz Says.* În:Bloomberg – 29.11.2017. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-11-29/bitcoin-ought-to-be-outlawed-nobel-prize-winner-stiglitz-says-jal10hxd
5. *Bill Gates: Bitcoin Is DOOMED.* În:Tom Heavey Youtube channel – 11.03.2021. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=WrULyjt7oB4
6. FRIEDMAN, Z. *Bitcoin Jumps to $34,000, But Here's Why Warren Buffett Will Never Own It.* În:Forbes – 03.01.2021. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://www.forbes.com/sites/zackfriedman/2021/01/03/bitcoin-hit-34000-but-heres-why-warren-buffett-will-never-own-it/?sh=aa276cf42bba
7. Este necesar de menţionat că unii dintre cunoscuţii sceptici în ceea ce privește activele digitale şi-au schimbat cu timpul poziţia. Aşadar, în 2021, compania *Berkshire Hathaway*, deținută de *Buffett*, a investit 500 de milioane de dolari într-o neobancă braziliană prietenoasă pieţii criptovalutare. Vezi: *Nubank raises US$500 million from Berkshire Hathaway.* În:Nubank.com - 08.06.2021. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://building.nubank.com.br/investors-berkshire-hathaway/
8. *Культурология: учебник* / коллектив авторов; под науч. ред. Г.В. ДРАЧА. - 2-е изд. Москва: КНОРУС, 2014.
9. ГИЛИНСКИЙ, Я. *Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений».* 2-е

изд., испр. и доп. — СПб.: Изд. «Юридический центр ПРЕСС», 2007.
10. McBAIN, G. *Cryptocurrency Subcultures.* În:Medium – 21.04.2020. [Электронный ресурс]. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://medium.com/remotecryptocon/cryptocurrency-subcultures-e593ebae86
11. LIELACHER, A. *Crypto Tribalism and its Effect on the Future of the Decentralized Economy.* În:BTCMANAGER – 15.09.2018. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://btcmanager.com/crypto-tribalism-future-decentralized-economy/
12. МАЛИКОВА, Н.Р. *Этносоциальный контекст формирования национальной идентичности в эпоху глобализации.* În:Национальная идентичность России и демографический кризис. — Москва: Научный эксперт, 2008.
13. ХЕЙВУД ,Э. *Политология*. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2005.
14. НИЦШЕ, С. *Кланы криптосообщества и их влияние на цифровую экономику.* În:BitCrypto News – 24.09.2018. [Accesat: 11.04.2021]. Disponibil: https://bitcryptonews.ru/analytics/klanyi-kriptosoobshhestva-i-ix-vliyanie-na-czifrovuyu-ekonomiku
15. BUTERIN, V. *On Bitcoin Maximalism, and Currency and Platform Network Effects.* În:Ethereum Foundation Blog – 20.11.2014. [Accesat: 14.04.2021]. Disponibil: https://blog.ethereum.org/2014/11/20/bitcoin-maximalism-currency-platform-network-effects/
16. DOSSIS, L. *My path to Bitcoin maximalism.* În:Medium – 31.08.2019. [Accesat: 14.04.2021]. Disponibil: https://medium.com/swlh/my-path-to-bitcoin-maxmalism-40d43bb330c5